

Handläggare
Ann-Kristin Sandebjer
Telefon: 08 50825407**Till**
Socialnämnden

Bostad med särskild service LSS 9§9, uppföljning av insatsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner funktionshinderinspektörens rapport
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Älvsjö stadsdelsnämnder

Gillis Hammar
FörvaltningschefDenise Melin
Avdelningschef

Sammanfattning

I aktuell granskning med fokus på uppföljning av insatsen bostad med särskild service, LSS 9§9, på temat *trygg och säker*, har brukarnas *delaktighet* särskilt uppmärksammas. Granskningen är den tredje på samma tema, sammantaget har 670 ärenden granskats i åtta stadsdelsnämnder, hälften av stadens ärenden med aktuell insats. Målgruppen i de berörda stadsdelarna, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Älvsjö, består av majoriteten män.

Ur granskningsresultat framträder fyra områden: I de tre aktuella stadsdelarna pågår utvecklingsarbete exempelvis kring bemötande som höjer kvaliteten inom området. Områden som måste förbättras är handläggningen, framförallt avseende dokumentation, för att följa lagstiftnings och föreskrifters krav på rättssäkerhet. Även användning av DUR behöver systematiseras för maximal effekt, vilket ger ökad kvalitet och bidrar till likställighet för brukare i staden. I alla tre stadsdelarna uppmärksammas brukarnas kommunikationssätt och hjälpmedel, vilket är en god början. Däremot bör den enskildes delaktighet vid uppföljningsmöten liksom dokumentation av detta bli mer framträdande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats vid förvaltningsgrupp den 2015-06-03.

Bakgrund

Funktionshinderinspektörernas uppdrag innebär att granska kvaliteten i biståndsbedömda insatser inom funktionshinderområdet, inklusive socialpsykiatri. Inspektörsuppdraget har ett generellt brukarperspektiv och utgör ytterligare ett led i att säkra kvalitetsutveckling i staden, helt i enlighet med lagstiftningen. Granskningarna belyser en insats i taget och bevakar likställigheten för brukare i staden. Kopplad till insatsen genomförs aktgranskning vid flera metodiskt utvalda stadsdelsnämnder. Återkopplingar sker i dialogform till chefer, personal, råd för funktionshinderfrågor och i möjligaste mån till brukarna, i syfte att bidra till verksamheternas kvalitetsutveckling. Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv, vilket medför kontakt med brukarorganisationer och råd för funktionshinderfrågor.

Kvalitet

I såväl Socialtjänstlagen (SoL) som Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) tydliggörs övergripande krav på kvalitet och att den systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras. Vidare anges ledord som självbestämmande och integritet, liksom inflytande och medbestämmande. Inspektörsarbetet utförs enligt en framtagna granskningsmodell som anpassas för varje specifik insats och utgår från Socialstyrelsens kvalitetsområden:

- Bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet
- Utgår från en helhetssyn, är samordnade och präglas av kontinuitet
- Är kunskapsbaserade och effektivt utförda
- Är tillgängliga och jämlikt fördelade
- Är trygga och säkra och präglas av rättssäkerhet i myndighetsutövningen

Socialstyrelsen anger i skriften om *Systematisk uppföljning*, exempel på hur professionen kan planera, genomföra och använda systematisk uppföljning.¹ Skriften fastställer att grunden för arbetet är insamling av uppgifter på individnivå som sedan sammanställs på gruppnivå för verksamhetsutveckling. Dessa uppgifter kan också användas för regionala eller nationella jämförelser. Systematisk uppföljning visar även om verksamheten lever upp till krav och

¹ *Systematisk uppföljning, beskrivning och exempel*, Socialstyrelsen, artikelnr. 2014-6-25

förväntningar. Att tydliggöra resultat kan bidra till motivation för att initiera och genomföra förändringsarbete, menar Socialstyrelsen. Stadens riktlinjer anger att varje insats som omfattas av valfriheten ska följas upp minst en gång per år samt vid förändringar. I aktuell granskning har inspektörerna utgått ifrån att uppföljning bör ske i enlighet med ovanstående och därefter följas av en ny beställning.

Bostad med särskild service enligt LSS 9§9

Innevarande granskningsrapport är den sjätte på temat bostad med särskild service för vuxna, enligt LSS 9§9. Insatsen definieras enligt Socialstyrelsen utifrån tre olika boendeformer; servicebostad, gruppboende och annan särskilt anpassad bostad. Gruppboende består av ett mindre antal lägenheter grupperade kring gemensamma utrymmen och är ett alternativ för personer med så omfattande tillsyns- och stödbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig, för service och omvårdnad alla tider på dygnet.² Boende för vuxna, är den näst största LSS-insatsen i staden med 1 370 personer, motsvarande för riket är 25 800.³ Vuxenboende ingår i valfrihetssystemet, merparten av grupp- och serviceboenden drivs på entreprenad, en del i stadens egen regi/intraprenad samt platsköp hos enskilda utförare. Enligt uppgifter från *Jämför service*, på stadens hemsida, finns det i nuläget 145 gruppboenden och 21 serviceboenden

Socialstyrelsens har i *Öppna Jämförelser* redan 2012 och fortsatt 2014, uppmärksammat uppföljning av insatsen LSS 9§9 som ett eftersatt område. Där framkom att Sveriges kommuner årligen följde upp alla beslut om gruppboende för vuxna endast till 11 respektive 12 %. I sammanhanget framhålls att bristande uppföljning särskilt kan drabba personer som har svårt att göra sina röster hörda och betonar vikten av kontroll över att insatsen fungerar. Skriften *Systematisk uppföljning*, ger exempel på hur professionen kan planera, genomföra och använda systematisk uppföljning.⁴ Grunden är insamling av uppgifter på individnivå som sammanställs på gruppnivå för verksamhetsutveckling, men också för regionala eller nationella jämförelser. Systematisk uppföljning visar även om verksamheten lever upp till krav och förväntningar. Att tydliggöra resultat kan bidra till motivation för att initiera och genomföra förändringsarbete, menar Socialstyrelsen.

² *Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS*, Socialstyrelsen 2007

³ *Beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad*. Rapport 2014

⁴ *Systematisk uppföljning, beskrivning och exempel*, Socialstyrelsen, artikelnr. 2014-6-25

Ärendet

Innevarande granskning omfattar uppföljning av samtliga, totalt 248 ärenden med insats enligt LSS 9§9, vid Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Älvsjö stadsdelsnämnder. Liksom granskning sju och elva har arbetet utförts på temat *Trygg och säker*, med fokus på brukarens delaktighet.⁵ Alternativa kommunikationssätt har särskilt uppmärksamats samt tillämpning av DUR.⁶ Arbetet pågick från januari till maj 2015 och har genomförts enligt inspektörernas granskningsmodell.

- Information till ledningen
- Genomgång av styr- och kvalitetsdokument
- Granskning av samtliga akter med beslut LSS 9§9
- Återkoppling i dialogform till berörd ledning och handläggargrupper
- Muntlig återkoppling till lokala råd för funktionshinderfrågor
- Rapport till socialnämnden och aktuella stadsdelsnämnder.

Granskningsresultat

De tre stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta- Vantör, Farsta och Älvsjö uppvisar socioekonomiska olikheter, se bild 1. Basuppgifter om målgruppen avser 248 granskade akter, samt driftsformer avseende insatsen LSS 9§9 framgår av bild 2 och 3 samt belyser vissa variationer.

Statistik	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Älvsjö	Staden
Folkmängd 2014	96 916	55 269	27 205	911 989
Medelinkomst 2013	287 100 kr	271 600 kr	347 300	332 000 kr
Ohälsotal*	18,9 dagar	24,7 dagar	18,4 dagar	18,7 dagar

Bild 1. Områdesfakta, www.Stockholm.se

*Ohälsotal: Antal dagar/person 16-64 med ersättning från FK i form av sjukpenning, sjuk- aktivitetsersättning, eller rehabiliteringsersättning.

Fler män än kvinnor med funktionsnedsättning beviljas insatser enligt LSS och könsskillnaderna har ökat något över tid, enligt Socialstyrelsen.⁷ Detta förklaras främst av den ökning som skett bland unga inom personkrets 1, personer med utvecklingsstörning,

⁵ DNR 3.6-0376-2012 Rapport 7, Bostad med särskild service LSS 9§9 och DNR.3.6- 193- 2014 Rapport 11, Bostad med särskild service LSS 9§9

⁶ Dokumentation, utredning och resultat, En systematisk metod för utredning och uppföljning av insatser.

⁷ Insatser till kvinnor och män med funktionsnedsättning – Kartläggning och analys av könsskillnader inom LSS och SoL, Socialstyrelsen, artikelnr.2011-12-22

autism och autismliknande tillstånd, där andelen pojkar är större än andel flickor. I personkrets 3 har antalet kvinnor minskat över tid och antalet män har ökat. Generellt konstateras att när kvinnor och män beviljas LSS -insatser omfattning lika stor för båda könen, räknat i dygn eller timmar per månad.

Fakta målgruppen	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Älvsjö
Antal ärenden	133	80	35
Män	59 %	67,5 %	57 %
Kvinnor	41 %	32,5 %	43 %
Medelålder kvinnor	43,5 år	44,9 år	41 år
Medelålder män	43,8 år	40,5 år	47 år
Medelålder alla	43,7 år	45,8 år	44 år
Personer över 65 år	12	3	2

Bild 2. Aktuell målgrupps köns- och åldersfördelning

Boendets regi, antal personer	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Älvsjö	Staden
Egen regi	41	20	0	474
Entreprenad	64	35	0	518
Privat	28	25	4	361
Intraprenad	0	0	31	
Summa	133	80	35	1353

Bild 3. Antal brukare inom resp. regiform

Enskede-Årsta-Vantör

I *Öppna jämförelser* 2014, uppger Enskede-Årsta-Vantör årlig uppföljning i 100 % av ärendena medan inspektörernas resultat är 84 %. Brukarens deltagande vid uppföljning framgick till 75 % och brukarens synpunkter var noterade i 65 % av ärendena.

Handläggarna arbetar aktivt med DUR och individuella mål för brukaren fanns till 25 %. Inspektörerna uppskattade att cirka 70 % av ärendena kunde följas och vill för rättssäkerhet och kontinuitet, understryka betydelsen av journalföring. Vid genomgång saknades 18 av 133 beslut i akten.

Styrkor

- Värdegrundsarbete
- God ordning i akter
- Arbete med jämställda beslut
- Handläggarna har ett årshjul för planering
- Uppföljningar av boende är i fas
- Kollegial granskning årligen
- Vägledning beställare-utförare

- Information om klagomål på LL
- Påbörjat utveckling individuella mål

Utvecklingsområden

- Aktöversyn – många äldre beslut saknas
- Enhetliga former för DUR-utredningar
- Fortsätta aktivt arbetet med DUR -uppföljningssystemet
- Tydliggöra brukarperspektivet i utredning och uppföljning samt dokumentation
- Dokumentation för att kunna följa ärenden

Farsta

Farsta anger i *Öppna jämförelser* årlig uppföljning till 100 %, av aktgranskning framkom i 87 % och att detta skett genom besök i boendet i samma grad. Att brukaren deltagit vid uppföljningen liksom den enskildes synpunkter framgick till 61 %.

Tillvägagångssätt för uppföljning var inte enhetligt och handläggarna beskriver att de arbetar olika med beställnings- och uppföljningssystemet. Vid aktgranskning saknades några av de 80 besluten i akten.

Styrkor

- Välordnade akter
- MI- gemensamt synsätt gör skillnad i möten
- Barnchecklista för ärenden där barn finns med
- Uppmärksammar kommunikation- och hjälpmedel i övrigt
- Hög grad av tillsvidarebeslut
- Brukarenkät om bemötande

Utvecklingsområden

- Översyn av beslut- saknas i några akter
- Enhetliga formuleringar i beslut
- Tillgänglig och konkret text i beslut
- Utformning av mål och delmål i beställningar
- Brukarens personliga mål§
- Enhetlig metod för uppföljning
- Dokumentation av uppföljning

Älvsjö

Älvsjö anger i *Öppna jämförelser* årlig uppföljning av insats LSS 9§9 till 100 %, medan inspektörernas aktgranskning visade 74 %. Former för uppföljning skilde mycket mellan handläggarna och i en fjärdedel av akterna fanns ibland endast kort anteckning om att uppföljning hade bokats, därefter ingen notering. Uppföljningen fanns ibland noterad men resulterade inte alltid i en ny beställning. Att handläggarna besökt boendet framkom vid alla uppföljningar

men att brukaren deltagit framgick endast i 46 % av akterna. Den enskildes synpunkter var noterade i var fjärde ärende, men ibland vagt uttryckt. I Älvsjö kunde endast 43 % av ärenden följas.

Styrkor

- Aktuella beslut
- Lokal brukarenkät
- Kommunikationssätt och hjälpmedel uppmärksammas i hög grad

Utvecklingsområden

- Aktöversyn
- Mer enhetlig handläggning
- Tydliggöra DUR-utredning
- Journalföring – följa ärenden
- Öka brukarens delaktighet i hela handlägningsprocessen
- Mål och delmål i beställningar

Förvaltningens synpunkter och förslag

Aktuell granskning på temat *trygg och säker* samt brukarnas *delaktighet* har fokuserat på uppföljning av insatsen bostad med särskild service LSS. Sammantaget har 670 ärenden granskats i åtta stadsdelsnämnder, hälften av stadens akter med aktuell insats. Föreliggande granskning är den tredje i ordningen på samma tema. En intressant iakttagelse, vad gäller målgruppen med insats LSS 9§9, är att andelen män är i majoritet. Siffror för Älvsjö är 57 %, Enskede-Årsta-Vantör 59 % och i Farsta så stor andel som 67,5 % i förhållande till kvinnorna. Enligt Socialstyrelsens kartläggning beror olikheter främst på den ökning som skett bland unga med vissa diagnoser, där andelen pojkar är större än andel flickor. Inspektörer menar att det underlag för jämställda beslut, som Enskede-Årsta-Vantör tagit fram, kan öka medvetenhet och ge stöd i handläggningen för likställighet även i detta avseende.

Inspektörerna vill utifrån granskningsresultat främst lyfta fyra områden:

Kvalitetsområde-Helhetssyn

Bemötande och olika former av kvalitetsutveckling diskuteras och formaliseras i staden vilket är positivt och leder till ett medvetet arbetssätt. I alla tre stadsdelarna redogörs olika exempel som stöd för arbetet; checklistor för barnärenden och jämställda beslut, vilket bidrar till att höja kvaliteten inom verksamheter.

Kvalitetsområde -Tryggt och säker

Handläggningsprocessen framförallt vad gäller dokumentation, behöver uppfylla de krav på rättssäkerhet och regelbundenhet som anges i lagstiftning och föreskrifter

Kvalitetsområde-Kunskapsbaserat

Vikten av systematisk användning av DUR-modellen för utredning, uppföljning och resultat för att få maximal effekt av metoden. Inom ramen för DUR ges naturligt ökad kvalitet samtidigt som modellen bidrar till ökad likställighet för brukare i staden.

Kvalitetsområde-Självbestämmande och integritet/delaktighet

I alla tre stadsdelarna uppmärksammas kommunikationssätt och hjälpmedel för brukarna, vilket är en god början. Däremot bör brukarens delaktighet vid uppföljningsmöten liksom dokumentation av detta bli mer framträdande.